

پروفسور دكتور لعل زاد

لندن، ۲۲ دسمبر ۲۰۲۰

ديورند از زاويه ديگري

=====

(تشويش پاكستان، خنجر زدن از پشت توسط كابل در مقابله با هند است)

چند روز پيش، اين پرسش را از علاقمندان عزيز تاريخ کشور در برگه فیسبوك خویش مطرح کردم [۱]:

«لغو معاهدات پيشين افغانستان در سال ۱۹۴۹ توسط کدام «مرجع» و در کدام «تاريخ» صورت گرفته است؟ فيصله اصلی در كجا نشر شده و محتوای آن چیست؟»

در این مورد بصورت عام سه نظر «بدون ماخذ» وجود دارد (یا من ندیده ام):

۱. غبار در صفحه ۲۳۴ جلد دوم «افغانستان در مسیر تاريخ، تهران ۱۳۷۸» نوشته است: «شورای ملی دوره هفتم افغانستان در جون ۱۹۴۹ ابطال و الغای «خط ديورند» را اعلام و جرايد كابل منتشر کرد» [۲].

۲. فرهنگ در صفحه ۷۲۶ «افغانستان در پنج قرن اخير، تهران ۱۳۸۵» نوشته است: «شورای ملی افغانستان در ۲۶ جولای [۱۹۴۹] الغای معاهدات قبلی از جمله معاهده ديورند را اعلان کرد» [۳].

۳. شمار زياد مقالات، آن را فيصله «شورای ملی»، «لويه جرگه» یا «شورای ملی و لويه جرگه» گفته اند.

اگر دوست عزيزی به «سند/ماخذ اصلی» این «فیصله» دسترسی دارد، لطف نموده، آن را شريك سازد؟»

اما متاسفانه پاسخی دریافت نکردم!

+ + +

تمام مقالاتی که تا کنون در باره «مرز دیورند» نوشته شده، پیشینه تاریخی و جنبه های سیاسی، تاریخی و حقوقی (تحمیلی/غیرتحمیلی و یا قانونی/غیرقانونی بودن) این معاهدات (توسط امیر عبدالرحمن، امیرحبیب الله، امیرامان الله و نادرشاه با دولت برتانیه) را مورد بررسی قرار داده اند [۴ - ۱۵]. اما زاویه دید من نه بر سر این معاهدات، بلکه بر سر «لغو تمام معاهدات قبلی» توسط دولت افغانستان در سال ۱۹۴۹ میلادی است:

می دانیم که هر معاهده (قرارداد، توافقنامه و غیره) از نگاه «عملی» تا زمانی اعتبار دارد که جانبین به آن پایبند باشند و آن را «رعایت» کنند. هرگاه یکی از جانبین، آن را «نقض» کند، اعتبار آن خدشه دار می شود، اما در صورت «لغو»، باطل و بی اعتبار می شود!

در صورت «نقض/تخطی/تخلف»، راه حل آن - معمولاً «مذاکره و پوزش خواهی (از جانب ناقض) و اعتبار بخشیدن» دوباره به «معاهده اصلی» است.

اما در صورت «لغو/فسخ/ابطال» - به صورت عام «راه حل ها» ی زیر وجود دارد:

اول (دعوای حقوقی): «مراجعه به دادگاه» - لغو کننده باید با اسناد، شواهد و مدارک خود به مراجع معتبر/حقوقی بین المللی (مانند شورای امنیت، دادگاه لاهه و غیره) مراجعه کند؛ در این صورت «فیصله دادگاه» جانشین معاهده اصلی می شود.

دوم (دعوای سیاسی): «مذاکره جانبین» - به اشتراک «میانجی (ها)» یا بدون آن و توافق روی معاهده اصلی یا «معاهده جدید» ی که جانشین معاهده اصلی می شود.

سوم (دعوای سیاسی): «اعلان جنگ» - که نتیجه آن را «زور و غلبه» تعیین می کند (جدایی بنگله دیش و تجزیه سایر کشورها برهمن مبنای «زور حق است»، صورت گرفته است)!

+ + +

حال، اگر دولت افغانستان در سال ۱۹۴۹ «تمام معاهدات» را «لغو» کرده است، در واقعیت، «مرزها و تمامیت ارضی خود» را زیر سوال برده است. زیرا شکل گیری

کشوری به نام افغانستان، محصول همین معاهدات است (نقشه ۱ دیده شود) و از اینکه در مدت بیش از ۷۰ سال به هیچ یک از «مراجع حقوقی» مراجعه نکرده؛ پس «دعوای حقوقی» ندارد! در «دعوای سیاسی» نیز هرگز خواستار «مذاکرات رسمی/علنی و حل مشکل با پاکستان» نشده است. اما رابطه با پاکستان از زمان لغو معاهدات، با «اعلان جنگ» یعنی سفربری، تحریکات، برخورد های گرم نظامی و جنگ سرد تبلیغاتی (روز پشتونستان، ریاست قبایل، مداخله در امور پاکستان و غیره) همراه بوده است [۲ و ۳]!

پاکستان با در نظر داشت «حالت جنگی» و «ادعای ارضی توسط افغانستان»، نیروهای نظامی خود را تقویه کرد؛ به قدرت اتمی منطقه تبدیل شد و با استفاده از تمام وسایل و امکانات از ایجاد یک دولت مقتدر (پشتونی) ضد پاکستانی در کابل جلوگیری کرد (این روند ادامه دارد تا در مقابله با هند، توسط کابل از پشت، خنجر نخورد).

اما دولتمردان افغانستان از آن روز تا کنون به جز از بهره برداری سیاسی از این موضوع (برای مصرف داخلی - قومی)، هرگز اجازه گفتگوی رسمی روی این موضوع را در داخل یا خارج کشور ندادند و حتی نگفتند که اگر مرزهای خود را به رسمیت نمی شناسند، چه می خواهند (با کدام اسناد، نیروی نظامی یا پشتیبانی خارجی)؟ در حالی که پاکستان در همان سال ۱۹۴۹ چنین پاسخ داد، «این اعلان به کشورهای اتحاد شوروی و ایران حق می دهد تا به ادعای ارضی در افغانستان بپردازند» [۳]!

به این ترتیب، وظیفه ای «آغازگر مشکل» یعنی دولت افغانستان است تا با اعلان رسمی «اعتبار معاهدات قبلی» یا انتخاب یکی از «راه حل های فوق» بر این مشکل، نقطه پایان گذارد؛ در غیر آن، این «زخم ناسور» هم چنان خون چکان خواهد بود (زیرا پاکستان مانند هر کشور حق دارد که از «شناسایی رسمی مرزها و تمامیت ارضی خود» توسط همسایه ها مطمئن باشد؛ در حالی که افغانستان با «الغای معاهده دیورند و ادعای ارضی بر نیم خاک پاکستان»، عملاً «اعلان جنگ» داده است! اینکه کابل زور ندارد، حرف دیگری است؛ اما حاکمان کابل برای زنده نگهداری و سوء استفاده سیاسی از آن گهگاهی بر آن، «نمک» می پاشند؛ ولی «بهای» آن را مردم بیچاره افغانستان می پردازند!

سرچشمه ها

۱. لعل زاد. پرسشی از علاقمندان عزیز تاریخ کشور. ۲۰ دسمبر ۲۰۲۰.
<https://www.facebook.com/alalzar/posts/10224846432729520>
۲. غبار. افغانستان در مسیر تاریخ. جلد دوم، ص ۲۳۴. تهران. ۱۳۷۸.
۳. فرهنگ. افغانستان در پنج قرن اخیر. ص ۷۲۶. تهران. ۱۳۸۵.
۴. لعل زاد. چگونگی امضای معاهده دیورند از زبان امیر عبدالرحمن خان. دسمبر ۲۰۱۱.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar06.pdf>
۵. لعل زاد (ترجمه). معاهدات و قرارداد های مربوط افغانستان (از شاه شجاع تا نادرشاه).
سپتمبر ۲۱-۶.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar20.pdf>
۶. لعل زاد (ترجمه). خط دیورند (تاریخچه و مشکلات مرزی افغانستان-پاکستان). اکتوبر
۲۰۱۶.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar22.pdf>
۷. لعل زاد. شکل گیری «مرز» ها و ایجاد «کشور» افغانستان. اکتوبر ۲۰۱۶.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar23.pdf>
۸. لعل زاد. آنچه در مورد «مرز دیورند» می توان گفت (همراه با نقشه های امضا شده).
اپریل ۲۰۱۷.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar29.pdf>
۹. لعل زاد. خط «مرزی» و «فرضی» دیورند. اپریل ۲۰۱۷.
<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalzar30.pdf>
۱۰. اندیشمند. منازعه دیورند. ۲۲ حمل ۱۳۹۶.
<http://www.goftaman.com/index.php/prs/archiv/111-siyasi/353-manazehe-durand>
۱۱. خالدی. بررسی مسئله دیورند. جون ۲۰۱۷.

<http://howd.org/pdf/Durand.pdf>

۱۲. عزیزی و عادل. حقیقت تاریخی و حقوقی معاهده خط دیورند. اپریل ۲۰۱۷.

http://www.afghan-german.net/upload/Tahlilha_PDF/adil_aziz_durand_haqaiq_dari.pdf

۱۳. آریانفر. نگاه توصیفی به پرونده مختومه «دیورند» و مساله نامنهاد «پشتونستان» از منظر «ریال پولیتیک»؟

<https://www.arianfar.com/books/2012121001.pdf>

۱۴. سیستانی. مسئله پشتونستان: زخم ناسور خط دیورند؟

<https://www.ariaye.com/dari/pak/sistani2.html>

۱۵. سیستانی. ضرورت حل معضله خط دیورند. جنوری ۲۰۰۷.

<http://www.afghanasamai.com/afghanasamai8/unterschilch/Diurand%20sistani.htm>

نقشه ۱. مرز دیورند: خط سرخ در شمال (با تاجیکستان) و جنوب (با پاکستان)